

2/10

SVENSKT GUDS- TJÄNST- LIV

*Tidskrift för liturgi,
kyrkokonst, kyrkomusik
och homiletik*

HÄFTE 3 / ÅRGÅNG 20 / SEPTEMBER 1945

C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG / LUND

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida
<i>Adell, A.</i> : Kyrkans traditionella sång	1
— » — Mässboken II	33
— » — Hälsningsord	89
— » — Vår gudstjänstliv, vad vi ha och vad vi önska	89
— » — Bokrevy	113
<i>Andersson, H.</i> : Den nya biskopsskruden i Linköping	96
<i>Arnér, G.</i> : Kyrkomusikaliskt nytt	76
<i>Cnattinius, B.</i> : Svensk kyrkokonst under 1500- och 1600-talen	41
<i>Henricson, O.</i> : Fast psalmcykel för introitus och gradualpsalm	6
Kyrkosångens Vänner	32, 59
<i>Lagercrantz, I.</i> : Några reformationstida koraler	67
Laurentius Petri Sällskapet	58, 80, 119
<i>Peters, K.</i> : Tvenne liturgisk-musikaliska handskrifter 14, 44,	99
Recensioner	53
<i>Wiking, B-S.</i> : J. A. Eklund in memoriam	65

S V E N S K T G U D S T J Ä N S T L I V

UNDER MEDVERKAN AV
 INTENDENTEN BENGT CNATTINGIUS, LINKÖPING, OCH
 KYRKOHERDEN, TEOL. LIC. KNUT PETERS, SÖNDRUM
 UTGIVEN AV
 KYRKOHERDEN ARTHUR ADELL, SÖDERKÖPING.

Tidskriften utkommer med 32-sidiga nummer 4 gånger om året, nämligen
 i mars, maj, september och december.

Red. adr.: Söderköping. Rt 59. Exp. adr.: C. W. K. Gleerups förlag, Lund. Rt 144 00. Postgiro 30843.

Prenumerationspris: i bokhandeln eller direkt från förlaget: kr 4:50 pr år.

Annonspris: 20 öre pr mm enkel spalt.

Rabatt vid större annons och vid upprepning av annons i flera nummer.

Detta nummer innehåller bl. a.: Komminister **Bo-Sture Wiking**, Skönberga: J. A. Eklund in memoriam. —
 Fil. Kand. **Ingeborg Lagercrantz**, Helsingfors: Några reformationstida koraler. — Domkyrkoorganist
G. Arnér, Växjö: Kyrkomusikaliskt nytt. — Laurentius Petri Sällskapets årsmöte 1945.

Bo Wedrups Orgelbyggeri

FIRMA ORGELTJÄNST

U p p s a l a

Linnégatan 5 a - Tel. 363 57

Melodihänvisningarna

till varje psalm
 gör den

GLEERUPSKA PSALMBOKEN

värdefullare.

Begär prospekt.

C. W. K. GLEERUP, LUND

Doktors-

avhandlingar

tryckas perfekt å

Skånska

Centraltryckeriet

Grönegatan 14

Lund. Tel. 10275

Goda idéer

TECKNING RETUSCH
 KLICHEER SKYLTA

KÖHLERS KLICHÉ-

Tel. 16734 10842

Malmö ANSTALT
 ST. NYGATAN 54

J. A. Eklund in memoriam.

»Om jag vore skald, skulle jag sjunga en sång, som ännu ingen har sjungit: sången om Sveriges kyrka.» Dessa ord ur det märkliga föredraget om »Ungdomen och vår svenska evangeliska kyrka» av J. A. Eklund på studentmötet i Huskvarna år 1907 göra sig osökt till en utgångspunkt för några minnesord om hans gärning som psalmist.

I själva verket var han skald och hade från tidiga år producerat åtskillig s. k. tillfällighetspoesi av mycket bättre halt än den vanliga. Men detta hade väl icke övertygat honom om någon nämnvärd vingkraft hos hans genius; och det behövdes ett särskilt tillfälle för att han skulle väckas till medvetande om att han hade en särskild skaldisk kallelse och gåva.

Kyrkomötet år 1908 hade beslutat, att frågan om en reviderad kyrkopsalmbok åter skulle tagas upp, och i följd härav fingo J. A. Eklund, E. N. Söderberg och A. F. Runstedt Kungl. Maj:ts uppdrag att utarbeta ett nytt psalmboksförslag. Tydligt som en frukt av denna tillskyndelse ex officio att syssla med psalmarbete framkom nästa år Eklunds »Från kyrkosångens tider.» Boken innehåller en mängd översättningar och bearbetningar; och ehuru titeln tyckes innebära en anslutning till U. L. Ullmans tes, att vår kyrkopsalms klassiska, oöverträffade och normerande epok var 1500- och 1600-talens Tyskland, visar urvalet, att Eklund hade lärt sig skatta den andliga diktningen också från andra tider och länder, särskilt Danmark med Grundtvig. Och i en året därpå utgiven ny samling »Psalm och sång» märker man, huru Eklund har gått med slaggrutan över ännu vidare marker och gjort särskilt värdefulla fynd också i medeltidens latinska hymndiktning. Ytterligare två dyliga samlingar »Morgon och afton (1912)» och »Under korset och inför döden» (1922) bekräfta intrycket av den vidsyn, varmed Eklund gjorde sig alltmer hemmastadd i den kristna sångens väldiga högkor. Och det kan vara skäl att erinra om, att Eklund, som stundom i polemikens hetta kunde te sig ganska enveten och partikulär, just i dessa sina psalmistiska arbeten klart visar det drag av universalitet eller, kyrkligt talat, katolicitet, som

man f. ö. finner i mera självständig form i hans religionsfilosofiska och kulturkritiska skrifter och som var det i hans geni innerst bestämmande.

Här är ju ej tillfälle att redogöra för i vad mån Eklunds myckna flit med översättningar och omdiktningar slutligen, via flera psalmboksförslag, till sist hans helt och hållet egna (1934) och den stora kommitténs (1936), kom att bidra till vår nuvarande psalmboks utgestaltung. Att honom i främsta rummet tillkommer äran av att denna psalmbok i många viktiga hänseenden bär prägeln av en verklig förnyelse i anda och uttryck — vilken förnyelse utöver Wallin ju länge nog envist nekades vara möjlig — har ju från flera vittnesgilla håll blivit erkänt och utsagt.

Denna ära har emellertid utan gensägelse sin mesta och bästa motivering i Eklunds originalpsalmer. I den först omnämnda samlingen bearbetningar finnas på slutet tre dikter under rubriken Till de unga, som i eminentaste grad äro Eklunds egna: Med Jesus fram i de bästa åren, Fädernas kyrka i Sveriges land och När Sveriges tankar tätta till dåd. De äro alla daterade våren och sommaren 1909; och därmed påminnas vi om det särskilda tillfälle, som gav Eklund hans avgörande inspiration och vigning till att bli vårt sekels främste svenske psalmist. Allbekant är, huru Fädernas kyrka sändes från Karlstad såsom en hälsning och välönskan till de utdragande korsfararna i det första s. k. studentkorståget och genast blev ungkyrkorörelsens tändande och samlande kampsång. Medan ännu är tillfälle, borde det utrönas, i vilket rum i Karlstads biskopsgård denna dikt blev skriven; och där borde uppsättas en minnestavla, utan prål men till förtjänt hugfästelse av ett stort ögonblick i svensk-kristet andelivs historia.

Fädernas kyrka är ju formellt taget icke en psalm utan något sui generis och står även med hänsyn till sin verkan och betydelse i en klass för sig. Illa vore emellertid, om den i allmänna medvetandet komme att fortfarande bortskymma de i andra hänseenden minst lika högtstående psalmerna av Eklunds hand. De flesta auktoriteterna ställa ju n:o 417 »Gud gav i skaparorden» främst; men kan verkligen n:o 329 »Pris vare Gud! Allena han» ställas efter någon annan? Som bibelparafra överträffas alla av n:o 415 »Är än min röst som änglars tunga».

Emil Liedgren har i en ypperlig studie över Eklunds psalmdiktning påvisat, hurusom hans stil väsentligen karakteriseras av rikedom på pregnanta sakord, medan däremot adjektiv av över-

vägande ornamentala funktion saknas. Härav får Eklunds rytmik en stundom rätt knotig och kärv struktur, men själva innehållet vinner dess mera i gedigen realism och i betvingande äkthet utan all ostentation. Föreningen av en i den allmänliga tron förankrad objektivitet med den aura av nästan obeskrivbar, okonstlad friskhet, vilken här liksom i Eklunds predikningar genomströmmar ordasätten, hör med till de värden, som orsaka, att man kan tveka om, huruvida Eklunds psalmer till sin typ äro övervägande klassiska eller övervägande moderna. Men denna fråga behöver ju ej besvaras; det är ännu ett belägg för den andebeseglade livsrikedom, ur vilka de äro ett utflöde, att analysen här helst måste göra halt.

I J. A. Eklund har Svenska kyrkan förlorat en av sina största och snillrikaste söner, men i sin psalmbok bevarar hon för evärdliga tider mycket av det bästa, som han under sin levnad och tjänst härnere gav henne. Vi stå i vördnad och tacksamhet inför minnet av honom, som i brinnande kärlek sjöng sången om Sveriges kyrka och gav så mycket nytt liv åt sången i henne.

Bo-Sture Wiking.

Några reformationstida koraler.

I uppsatsen »Har svensk psalmdiktning förekommit i Finland redan under reformationstidevarvet?», vilken ingick i denna tidskrift 1943 nr 2, har Olav D. Schalin i korthet meddelat några data om ett antal svenska psalmer från reformationstiden, av vilka några äro kända endast i Finland, medan andra åter äro kända även i Sverige och i Danmark men tidigast ha påträffats i Finland. Schalin finner det därför sannolikt, att de tillkommit i Finland.

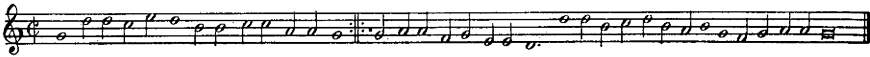
Då några av dessa förefalla att vara finlandssvenska originaldikter, medan andra gå tillbaka på latinska, tyska eller danska sånger, ligger det nära till hands att fråga sig om i det förstnämnda fallet även melodien är en eventuellt i Finland hemmahörande originalkomposition, och om man åter till de psalmer, vilka stöda

sig på utländska förebilder även tagit dessas melodi. För att i någon mån få klarhet häri, ha några av de i ovannämnda uppsats anförda psalmerna här gjorts till föremål för en närmare granskning.

Bland de psalmer Schalin omtalat, finns ett litet antal vartill man endast känner begynnelseorden. En av dessa psalmer börjar *Alle måge wij glädias*. Denna inledningsvers utgör en direkt motsvarighet till den finska psalmen *Ratk riemuidha me mahdam*, tryckt 1614. Motivet till den finska psalmen har Hemming Henrici fått ur de två första stroferna i den danska psalmen *Alle Christne fryde sig nu*, som i sin tur går tillbaka på den medeltida skolvisan *Omnis mundus iucundetur*, nr 16 i Piae Cantiones. Ehuru motivet hämtats från en annan sång, anser Kurvinen likväl den finska psalmen till största delen vara självständigt författad. Att han inte anser den vara helt självständig beror helt visst på förekomsten av de svenska begynnelseorden.

Då man inte känner den svenska texten i dess helhet, är det omöjligt att med bestämdhet avgöra vilkendera av psalmerna, den svenska eller den finska, som är den ursprungliga — och det är ju inte heller i detta sammanhang nödvändigt — men det finns en omständighet som tyder på, att den finska formen är äldre än den svenska. Psalmens melodi överensstämmer nämligen rytmiskt med den finska texten, något som är synnerligen ovanligt ifall en melodi överförs från en svensk psalm till en finsk. Detta sakförhållande i förening med att jag inte påträffat melodien i någon av de melodisamlingar som stått till mitt förfogande, leder åter till den förmodan att även melodien är av finländskt ursprung. Dock är det inte här fråga om en självständig komposition. Melodien ansluter sig nämligen motiviskt till den tidigare nämnda skolvisan *Omnis mundus iucundetur* men är inte i likhet med melodien till den danska psalmen *Alle Christne fryde sig nu* direkt kopierad efter den latinska skolvisemelodien, som är betydligt längre, utan är närmast att betrakta som en fri bearbetning.

Melodien förekommer i fem finländska 1600-tals musikhandskrifter av vilka HUB C III 36 och Vöråboken innehålla den i två versioner, den ena med svenska, den andra med finska begynnelseord. Till den finska psalmen anges i den förstnämnda handskriften nedanstående variant, som sedan upptogs i den finska koralboken 1702 och därifrån övergått till vår nuvarande koralbok.

Melodien ansluter sig icke blott rytmiskt utan även till hela sin stämning till den finska psalmen, vars första strof lyder: *Ratk' riemuita me mahdam' / Nyt täll' joulujuhlall' / Sill' Christus syntyä tahtoj / Neitseest' ja tänn' tulla / Hän meidän ainoa autuum' on / Jost' iloita aina tahdom' / Nyt täll' joulujuhlall'*, eller i fri översättning »*Alle måge wij glädias*» / *Nu denna juletid / Ty Kristus ville födas / Av Jungfrun att komma hit. / Han är vår enda salighet / Den vi alltid vill glädjas åt / Nu denna juletid.*

Ovanstående melodi förekommer utom i de nämnda handskrifterna även i handskriften HUB Cö V 32 och har i alla tre källorna endast finska begynnelseord. I de två förstnämnda handskrifterna finns dessutom som nämnt en annan variant, som även ingår i Kangasala sångboken samt i handskriften HUB C III 14, och som i dem alla har svenska begynnelseord. Den är i huvudsak lika noterad, men har sänkningstecken för h. Den möjligheten finns alltså, att man härmed velat antyda, att melodien borde sjungas i den doriska kyrkotonen. Men det är inte heller uteslutet, att här helt enkelt föreligger en felskrivning. Oberoende härav så utvisar denna koral, att man i Finland inte helt underordnat sig den rikssvenska traditionen utan i vissa stycken följt en självständig linje, om man också i detta fall inte kan tala om någon fri kompositorisk verksamhet¹⁾.

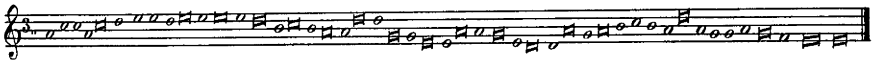
Psalmen *Om människiones Fåfängelighet*, som förekommer i Åbopsalmboken 1673 och i 1680-talets samt den följande tidens Manualer och Clenodier men inte ingår i Gamla psalmboken 1695, har daterats till 1654 men har, såsom Schalin och Kurvinen påpekat, varit känd i Finland redan före 1614, då Hemming Henrici översatte den till finska. Synbarligen har psalmen varit mycket omtyckt, eftersom den utom i Hemming Henrici' översättning *Ihmisten elämän surkiudhest* har sjungits även i en annan finsk version *Ihmisten paliost tyhmydest*, varav man dock känner endast stroferna 6—13, vilka finnas i ett handskrivet tillägg till det i Kungl. Bibl. i Stockholm bevarade exemplaret av Olavus Elimaeus

1) Litteratur: Kurvinen, P. J. I. Suomen virsirunouden alkuvaiheet s. 349, Norlind, Tobias, Latinska skolsånger i Sverige och Finland s. 107, Schalin, Olav D., Har svensk psalmdiktning förekommit i Finland redan under reformationstidevarvet? Svenskt Gudstjänstliv 1943 nr 2 s. 41.

finska psalmbok av år 1621, samt första versraden som för hand inskrivits i psalmregistret i samma bok. Ehuru sistnämnda översättning inte synes ha vunnit officiellt erkännande — den ingår nämligen inte i den finska psalmboken 1701 — har den synbarligen varit allmänt bekant, att döma av att dess inledningsord i två handskrifter utsatts jämte melodien, nämligen i Kangasala sångboken och i Vöråboken *).

Utom i dessa handskrifter har melodien antecknats i handskrifterna HUB C III 36 och HUB C III 14. I alla källor angivas begynnelseorden till den svenska psalmen. Den officiella finska översättningen anföres däremot endast i Kangasala sångboken, som jämväl upptager den icke officiella översättningen. Melodien är i alla källor likalydande och har i dem alla noterats med klavväxling inne i melodien, något som i allmänhet inte förekommer annat än i samband med sekvenser och mässmelodier. Den ingår i Finsk koralbok 1702 (nr 275) till Hemming Henrici' text, men jag har tillsvidare inte funnit den i andra melodisamlingar, varför den kan vara av finländskt ursprung. Anmärkningsvärt är att den närmast ansluter sig till den svenska texten, varför den synes vara komponerad med tanke på denna¹⁾.

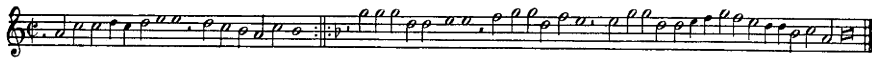

En annan psalm vars melodi synes vara av finländskt ursprung är *Jag wil min Herre gud lofwa, som alla mina synder bar*, en

*) Anmärkningsvärt är att psalmens begynnelseord angivas i Kangasala sångboken, som om psalmen redan vid denna tidpunkt varit allmänt känd. Då det inte torde finnas något skäl att anse det för koralsamlingen angivna uppkomståret 1624 vara oriktigt, torde det snarast vara så, att åtminstone det blad i Olavus Elimaeus' psalmbok, som innehåller slutet av denna psalm är från en tidigare tid än den Kurvinen antagit, d. v. s. inte från 1626—1636 eller mera specificerat från 1633, utan från 1621—1624. En sådan datering förutsätter dock den uppfattningen, att detta är psalmens första framträdande. Men det är ju ingalunda uteslutet att den författats ungefär samtidigt som Hemmings översättning. Det vore då mera förklarligt att den omnämnas i Kangasala sångboken, och man har då heller ingen anledning att betvivla den i det handskrivna tillägget till Olavus Elimaeus' psalmbok förekommande anteckningen »*Posessio Sigfridi Andreae Nitrarij Comparata 1626.*»

¹⁾ Litteratur: Kurvinen, s. 51, 67, 381, 419. Liedgren, Emil, Svensk psalm och andlig visa, s. 239. Schalin, s. 44.

motsvarighet till Hans Thomissøns bearbetning av en medeltida dansk Mariavisa. Den danska psalmen, som första gången trycktes i Thomissøns psalmbok 1569, börjar *Jeg vil mig Herren loffue* och översattes till finska av Hemming Henrici 1614. Huruvida Hemming därvid även, såsom Schalin anser, beaktat den svenska texten är osäkert. Varken Kurvinen eller Hallio, vilka ägnat texten en ingående undersökning, ge någon antydning härom. Dock synes den svenska psalmen ha varit bekant i Finland åtminstone redan 1624, då dess begynnelseord anföras i Kangasala sångboken jämte följande melodi, som exakt likalydande dessutom förekommer i handskrifterna HUB C III 36, och Cö V 32 samt i Vöråboken.

Denna melodi har jag tillsvidare inte påträffat annorstädes än i Finsk koralbok 1702 till Hemming Henrici' psalm *Jesusta tahdon kiittä* (nr 261) och i Finsk koralbok 1926 till nr 230, en ny bearbetning av den finska psalmen. I Sverige har till denna psalm använts flera melodier, vilka gå tillbaka på danska original och ej äro identiska med vår melodi. Det förefaller sålunda, som om vi här skulle ha en finländsk komposition. Och om man granskar melodien i förhållande till texterna, så observerar man, att den nära ansluter sig till den finska texten men inte till den svenska, vilket åter ger anledning till den förmodan att melodien komponerats just med tanke på den finska psalmen¹⁾.

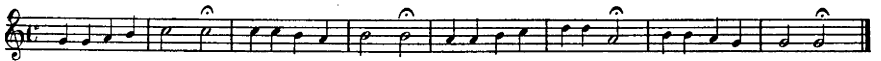
Psalmen *Förbunds ängel Jesu kär*, som endast påträffats i handskriften HUB C IV 11 från slutet av 1600-talet, har på annat ställe i nämnda handskrift nedanstående melodi.

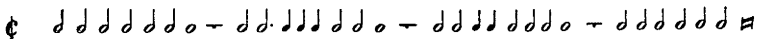
Samma melodi ehuru något olika rytmiserad och i annan tonart finns i handskriften HUB C III 36 samt i Kangasala sångboken

¹⁾ Litteratur: Kurvinen, s. 368, Schalin, s. 43, Nodermann, Preben, Studier i svensk hymnologi, nr 260, Nutzhorn, H., Den Dansk-Lutherske Menigheds Salmesang II, s. 38, Hallio, Kustaa, Suomalaisen virsikirjan virret, 230.

och å Vöråboken med begynnelseorden *Armon lijton engel*. Dessa utgöra första versen i en psalm av Hemming Henrici, som förmodats vara en originaldikt. Psalmen är till sitt innehåll en direkt motsvarighet till den ovan omtalade svenska psalmen och har måhända, såsom Schalin påpekat, givit upphov till den sistnämnda. Den i det i HUB bevarade exemplaret av Hemming Henrici' finska psalmbok 1614 vid denna psalm för hand antecknade ovanskriften »*Protector tuorum, O Christe famulorum*» vilken trycktes i några senare upplagor av den finska psalmboken, har av Kurvinen och Schalin framhållits som en eventuell förebild till den finska psalmen. Någon så lydande latinsk text har likväl ej påträffats, och någon melodisk motsvarighet har därmed i varje fall inte avsetts. Den ovanciterade melodien, som även upptagits i Finsk korallbok 1702, synes nämligen ha inspirerats av koralen *Vater im höchsten Thron*, Zahn 1142 enligt M. Weisse 1531.

Överensstämmelsen med de finländska handskrifternas melodi är så stor, att den sistnämnda inte kan ha uppstått fullt självständigt. Däremot är det osäkert huruvida ett direkt inflytande från ovannämnda tyska psalm ägt rum. Zahn anför nämligen ett flertal melodier av liknande art, och anmärkningsvärt är att såväl dessa som de finländska handskrifternas melodi mycket påminner om vissa tyska lekmelodier speciellt av typen *Ringel, Ringel, Reihe*. Särskilt i den rytmisering melodien har i Kangasala sångboken m. fl. handskrifter har den en omisskännlig prägel av dansvisa.

Det synes mig därför inte omöjligt, att såväl den tyska som den finska psalmmelodien leder sitt ursprung från en lekmelodi¹⁾.

I Kangasala sångboken och i Vöråboken har vid psalmen *O Gudh*

¹⁾ Litteratur: Schalin, s. 42, Kurvinen, s. 93, 363, Zahn, Johannes, Die Melodien der deutschen evangelischen Kirchenlieder, Böhme, Franz M., Deutsches Kinderlied und Kinderspiel.

förlän migh tina nådh antecknats: »*Eodem tono canitur: Må jag icke olydig vara*», men, såsom Schalin påpekar, har ingen psalm med dessa begynnelseord påträffats. Uppenbarligen har här skett en sammanblandning eller helt enkelt en felskrivning sålunda, att handskrifternas upphovsmän egentligen avsett psalmen *Må jag olyckan ej undgå*, en översättning av *Mag ich Unglück nicht widerstan*. Denna är enligt Zelle en omdiktning av en världslig visa och trycktes tidigast i ett flygblad, därefter av Klug 1535. En dansk översättning *MAa ieg wlycken ey kunde modstaa* finns hos Thomissøn 1569. Melodien till denna psalm förekommer redan hos Babst 1545 även till texten *O, Gott, verleih mir deine Gnad* och likaså i Danmark till dess motsvarighet *O Gud forlene mig met din naade*, och den är identisk med den i de finländska handskrifterna förekommande melodien till *O Gudh förlän migh tina nådh*. I en handskriven sångbok från Loimijoki (början av 1600-talet) har den följande lydelse, vilken nära överensstämmer med melodien hos Klug men också visar inflytande från Thomissøn, särskilt i fraserna 2 och 3, vilka äro något livligare rytmiserade än i den tyska melodien.

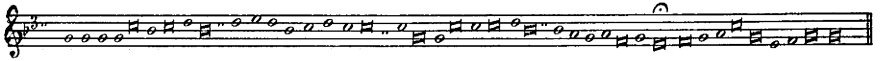

Zelle och Nodermann ha uttalat den förmodan att melodien komponerats av Caspar Bohemus, en obekant sångkomponist från tiden omkring 1530. Melodien finns i Sverige i handskrifterna Mönsterås, Kalmar Folio I och Rappe samt i G 1697 till psalmen *O Gud förlän mig tina nåd*.

Som rubrik till en världslig visa har i K. Bibl. Visbok I 8:o antecknats »Må Jagh icke olücken omgå, / måste onader få» (1500- och 1600-talens visböcker II s. 255) men för övrigt synes en psalm med dessa begynnelseord inte ha varit känd i Sverige, varför dess förekomst i finländska handskrifter är ett belegg på den självständiga ställning man ofta i Finland intagit. Anmärkningsvärt är emellertid, att Vöråboken för psalmen *Må iagh olyckan eij undgå* anvisar melodien till psalmen *Lofwa Gud mijn siäl i alla stund* (nr 390 i Haeffners korallbok), en melodi av Burkhard Waldis 1553 till texten *Hilf, Herre Gott zu dieser Zeit*. Att också här föreligger en felskrivning är tydligt, enär denna

melodi innehåller en fras utöver den ovanciterade melodien längd ¹⁾.

En psalm av särskilt intresse är också parabelpsalmen *Himmelrijkes rike är liknath*. Den äldsta kända tryckta versionen därav finns i »Tree Sköna Andelige Historiske Wijsor» 1642 och börjar där *Himmelrijket thet liknas widh tijo Jungfrwr*. Också i Danmark är psalmen känd och synes där förekomma tidigast i Moltkens' »Aandelige Handbog» 1629. Redan i Hemming Henrici' psalmbok 1614 ingick emellertid en finsk motsvarighet *Cristicund Christuxell kihlattu*. Att psalmen likväl förefunnits antingen på svenska eller på danska före år 1614 framgår dels av att Hemming använder samma strofbyggnad som i den svenska psalmen, d. v. s. fyrradning med slutomkväde, alltså en för finsk diktning främmande stroftyp, dels av att psalmens melodi med svenska begynnelseord ingår i handskriften HUB C III 36 och i Kangasala sångboken.

Ovanstående melodi, som med finska begynnelseord ingår såväl i den förstnämnda handskriften HUB C III 36 som i Vöråboken och HUB Cö V 32, är lånad från folkvisan *Konung Birger och hans bröder eller Brunkes förräderi* (Geijer-Afzelius, Svenska folkvisor III s. 164), eller rättare från dess danska original *Kong Byrge og hans Brødre* (Danmarks Gamle Folkeviser 154), eftersom den svenska versionen enligt Hyltén-Cavallius inte författats förrän 1778. De finländska handskrifternas melodi skiljer sig både melodiskt och rytmiskt rätt mycket såväl från den av G. Afz. meddelade melodien som från melodien i G 1697 och i Ridderholms handskriften. Det finns alltså skäl att förmoda, att psalmen *Himmelrijket ähr liknath widh* tidigast uppstått i Danmark och där lånat folkvisans melodi, och att den därifrån kommit över till Finland, där den av Hemming översatts till finska. Huruvida man därvid i Finland upptagit den danska koralen i oförändrad form eller bearbetat densamma, det kan jag inte säga, då jag inte sett dess ursprungliga danska avfattning, men sådan melodien uppteck-

¹⁾ Litteratur: Schalin, s. 44, Zelle, Friedr., Die Singweisen der ältesten evangelischen Lieder. III s. 63, Zahn, 8113, Nodermann 10.

nats i våra handskrifter är det ovedersägligt, att den varit avsedd för den finska och icke för den svenska psalmen. Detta framgår i synnerhet vid en jämförelse mellan den finländska varianten och den som förekommer i Riddarholmshandskriften. De två första fraserna i den sistnämnda ha följande lydelse:

♩ 3 $\overset{\cdot}{d}$ $\overset{\cdot}{o}$ $\overset{\cdot}{d}$ $\overset{\cdot}{d}$ $\overset{\cdot}{d}$ $\overset{\cdot}{d}$ $\overset{\cdot}{d}$ $\overset{\cdot}{d}$ $\overset{\cdot}{d}$ $\overset{\cdot}{o}$ $\overset{\cdot}{d}$ $\overset{\cdot}{d}$ $\overset{\cdot}{d}$ $\overset{\cdot}{d}$ $\overset{\cdot}{d}$ $\overset{\cdot}{d}$ $\overset{\cdot}{d}$ $\overset{\cdot}{d}$ $\overset{\cdot}{d}$
a a a d d d ciss d e ciss e f e d ciss d e d d

Man kan helt visst instämma i den av Schalin uttalade åsikten, att den svenska psalmen författats i Finland, men med stöd av det ovan sagda är det tämligen säkert, att den måste dateras till efter 1614¹⁾.

Av de här granskade sex melodierna kunna alltså två rubriceras som eventuellt finländska originalkompositioner. Procentuellt är detta ett ganska stort antal, men då här utvalts psalmer av en särskild kategori, så kan man givetvis inte dra några allmänna slutsatser rörande koralkomposition i Finland under reformationstiden. Men förekomsten av dessa melodier ger anledning att förmoda, att man bland de något över tvåhundra koralmelodier som bevarats i finländska handskrifter från reformationstidevarvet kan finna ytterligare några, som med åtminstone någon sannolikhet kunna sägas ha tillkommit i Finland, och vilka sålunda skulle utvisa, att Finland även i musikaliskt avseende i viss mån följt en självständig linje.

Ingeborg Lagercrantz.

1) Litteratur: Liedgren, s. 95, Schalin, s. 43, Kurvinen, s. 329, Nodermann 170, Geijer-Afzelius, Svenska Folkvisor nr 93, Danmarks Gamle Folkeviser 154, Hylltén-Cavallius, Sveriges Historiska och Politiska Visor, nr 8, Palm, Herman, Om folktonen i den lutherska församlingssången, Hallio, 130, 131.

Kyrkomusikaliskt nytt.

Att kyrkomusiken f. n. upplever en renässans märkes nog samt. Kyrkokörerna blomstra som aldrig förr och arbetslusten sjuder. Vad det gäller repertoaren så har de gamla mästarna en given plats. De bjuda en fast grund för arbetet. Men hur är det med den nya och då särskilt den svenska kyrkomusiken? Motsvarar den de förväntningar man har rätt att ställa på den? Svaret måste allt med en viss reservation bli positivt. Man glädes åt de friska flöden, som då och då uppenbaras. Åt tonsättare, som verkligen levat sig in i en sann och utpräglad kyrkostil och som ha förmåga att utan förställning ge något som kan betecknas som äkta konst. Men man blir också besviken inför mycket som går under beteckningen kyrkomusik och som, trots goda ansatser, präglas av en fast förankring i 1800-talets utomkyrkliga tonkonst. Många gånger är det dessutom som om kyrklig stil skulle vara detsamma som att utesluta musikaliskt temperament, intensitet och värme, och resultatet blir en stel och kanske stilenlig men ack, så blek och tam musik.

Hur som helst — ingen behöver sakna litteratur varken för körarbetet eller orgelspelet.

Bland de flitigaste svenskarna märkas i första hand David Wikander, Gunnar Tyrestam, Gottfrid Berg och Valdemar Söderholm. Av den förstnämnde föreligger en lång rad med körkompositioner utgivna på Nordiska Musikförlaget. Först bör nämnas en hymn vid Alla Helgons dag och vid jordfästning »Ad perennis vitæ fontem», »Till den oförgämligt rika källa trår min själ», en dikt av Petrus Damiani † 1072, översatt av den nyligen bortgångne biskop J. A. Eklund. Det är en gripande skön dikt, som fått en fullt värdig tondräkt. Inspiration och kunnighet i förening har här lämnat en god frukt. Wikander har skänkt kyrkomusiken många pärlor, men här är en som glänser klarare än de flesta. För samma tillfälle, Alla Helgons dag eller jordfästning, har Wikander ytterligare några sättningar. Det är »I världen är jag blott en gäst» melodi från 1500-talet, »Saliga de som ifrån världens öden», en gammal kyrklig melodi och »O huru sälla äro ej de fromma» på den bekanta Crüger-melodien. Dessa tre är överraskande nog satta för manskör. Det var mycket välkommet. Ty vad har man haft att rekommendera mansköror av verkligt kyrkomusik att användas vid nämnda tillfälle? Nu kanske man kan hoppas att »Intæger

vitæ», »Stilla skuggor» och »Till skogs en liten fågel» kan få vila sig.

För damkör och orgel har W. också en komposition. Det är tonsättning av Davids Ps. 113:1—8, »Loven, I Herrens tjänare, loven Herrens namn». En 4-st. tämligen enkel, lättflytande sats, som bör stimulera damerna i kören.

Vidare märkes en sättning för bl. kör a cappella, av »Konung i det höga», mel. till nr 2 i vår koralbok samt »Bön på Långfredagen» efter Mozarabiska liturgien också denna för bl. kör. Den sistnämnda lämpar sig också som körsång vid nattvardsgudstjänst, en sak som särskilt bör observeras. Sv. Kyrkans Diakonistyrelse står för utgivningen av denna sistnämnda.

Tyrestam representeras denna gång av två stycken trestämmiga körsatser, »O Herre Jesus var min tröst», en Bönsöndagshymn, »O Herre Gud vi bedja dig» avsedd för Alla Helgons dag samt »Psalm ur 'Himlaspelet'» för 4-st. bl. kör. Alla tre är goda representanter för Tyrestams äkta och personliga konst med särskild reverens för Allhelgonadagshymnen. Den är förträfflig. De två första finns på Nordiska Musikförl. den sista hos Norberg, Västerås.

Gottfrid Berg och Valdemar Söderholm bidrager med var sitt opus, Berg med »O Herre Gud gör nåd med mig» (sv. ps. 270:1), Söderholm med »Denne Jesus», båda skrivna för 4-st. bl. kör a cappella. Bägge visa sin goda behärskning av en kontrapunktisk sats i ren kyrkostil. Nordiska Musikförlaget.

Av Söderholm finnes också hos Norberg ett par häften, som inte kan hänföras till kyrkomusik i vanlig mening. Det är två sånger till texter av Gunnar Hjort, »Det blommar ett träd» och »Som mina händer utav mull» samt »Fem barnvisor» också till texter av Hjort. Sångerna är enkla och okonstlade. Den sista fånglar med en viss lågmäld intensitet. Barnvisorna bär ett starkt drag av barnakärlek men vänder sig kanske mer till stora än små barn. Om Söderholm mera nedan.

Viktor Nordberg, har också förlagt »Saliga äro vi, om vi ordet höra» av Karl E. Ericsson, »Vi tro», den apostoliska trosbekännelsen, av Nat. Svanholm samt ett arr. av »Nu med sång» av okänd 1500-talsmästare. Med undantag av den sistnämnda, som rekommenderas på det varmaste, är det obetydliga kompositioner, som tämligen spårlöst går en förbi.

Att arrangera en av Gust. Nordqvists solosånger för manskör förefaller vanskligt. Karl E. Svedlund har gjort ett försök med »Ack saliga, saliga» Han har lyckats ganska väl, även om man inte känner saknaden stor utan sådana arr.

Ett annat arr. för 4-st. bl. kör a cappella står Nils Eriksson och Nordiska Musikförlaget för. Det är 1600-talskomponisten H. Albertz koral till »Fridens Gud oss frid förläne». Ett ganska gott arr. mycket användbart vid skilda tillfällen inom kyrkan. Tacksamt för en kör med goda tenorer. Påminner i stilen något om Goudimels bekanta »Såsom hjorten träget längtar». Tyvärr stör några onödiga nona-klanger det goda helhetsintrycket.

En annan komposition man tacksamt noterar är en Fosterländsk hymn av Albert Runbäck. Utmärkt vid skilda högtider i kyrkan. Nordiska Musikförlaget.

Ivar Widéen har med ungdomlig spänst framträtt med ett större verk, ett Requiem för solo, bl. kör, violin och orgel (eller piano). Det innehåller 7 satser byggda på texter ur bibeln och psalmboken. Efter ett preludium för violin och orgel följer två körsatser, den ena till texten »Kom jordens barn» (sv. ps. 548:1), den andra till »Av jord är du kommen». Det är ett par präktiga körer i typisk Widéensstil. Efter detta kommer ett sopransolo med texten »Saliga de döde i Herren dö» (Upp. B. 14:13). På denna text fortsätter tonsättaren med en solokvartett (eller kör ad. lib.) samt en större körsats. Som avslutning följer en koral med egen melodi till sv. ps. 567:5—6.) Widéens Requiem är ett verk fyllt av sin upphovsmans varma känsla och tekniska kunnighet. Inom sin stilepok betecknar det avgjort ett av de bättre alstren och kommer säkert att röna den framgång det förtjänar. Finns på Nordiska Musikförlaget.

Hilding Rosenberg är en konstnär av ovanliga mått. Hans Juloratorium till Hjalmar Gullbergs text är välkänt från radions traditionella framförande vid jularna. Det är en upplevelse, varken mer eller mindre. Kyrkomusik i vanlig mening är det ju inte, (t. ex. melodramerna) men man kan inte undgå att gripas av den fina poesi och målande uttrycksfullhet, som utstrålar från detta verk. Den avslutande sången om stjärnan t. ex. är verkligen som stjärnan makalös. Detta verk föreligger också på Nordiska Musikförlaget.

Till sist föreligger bland körnoterna ett antal särtryck av redan förut kända och välkända kompositioner. Nordiska Musikförlaget står för utgivningen av de flesta nämligen Homilius' »Deo dicamus gratias», J. S. Bach »Aus meines Herzens Grunde», här till texten »Jag lever och upphöjer», vidare Oskar Blom »All den helga kristenhet», John Moréns »Vilken är den stora skaran» samt »Underbar en stjärna blid». Alla för bl. kör a capella utom den sistnämnda, som är för trestämmig barn- eller damkör.

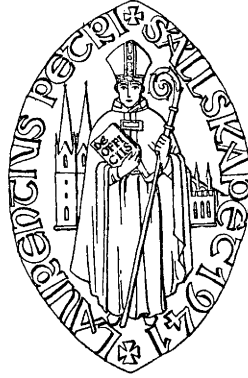
På Diakonistyrelsen finns ett särstryck av Anerios Passionshymn och Palestrinas Crux fidelis, båda hämtade ur Mässboken del II. Det är underbara kompositioner, som man önskar lika mycken framgång som mässboken i sin helhet.

I denna rika skörd av körlitteratur har orgelkompositionerna nästan svårt att göra sig gällande. Men en komponist kommer med saker som gör att man lystrar och det är Valdemar Söderholm. Han har skrivit 4 vad han blygsamt kallar »Små orgelkompositioner i gammal stil byggda på koralmotiv». Det är en Toccata byggd på koralen 63, en Passacaglia över koral 149, ett Preludium och fuga på koralen 59 samt en Partita över »I himmelen, i himmelen». De ha en egenskap som man inte precis är bortskämd med i svensk orgelmusik, nämligen temperament och spelglädje. Det är frisk och frejdig musik, något pastischartad, men man har en känsla av att han här är inne på en väg som kan leda långt. Man väntar otåligt på mera i den stilen. Gärna utan koral anknytning — toccator, preludier och fugor m. m. Viktor Norberg står för utgivningen.

På samma förlag har också utkommit en »Bröllopsmarsch» för orgel av Anders Bond. Det är ett stycke god musik i folkton. Men varför inte välja en annan form än marschens med trio och allt. Marschmusiken är ju något vi strävar efter att få bort ur kyrkan. Att på detta sätt »hälla nytt vin på gamla läglar» underlättar inte dessa strävanden.

Man blir onekligen imponerad inför en sådan här rikhaltig inhemsk produktion och man må innerligen hoppas att stagnation och slentrian inte skall hindra svensk kyrkomusik att bli en än skönare klenod i Sveriges kyrka.

G. A.

**Vid Laurentius Petri Sällskapets årsmöte i Söderköping
den 28 juli 1945.**

Inledningsord av ordföranden.

Under ortodoxien, vars blomstring i stort sammanfaller med den svenska stormaktstiden, intog det gamla testamentet ej blott i predikan, men också i det praktiska kyrkolivet, ja i samfundslivet en central plats. Inte minst apokryferna utgjorde då, liksom tidigare under reformationstiden, en levande litteratur, som avsatte spår ute i folklivet.

Med rationalismen och den fortgående allmänna sekulariseringen förminskades den betydelse, som det gamla förbundets heliga skrifter tidigare haft. Detta gällde även gudstjänstlivet. När den dagliga andakten i kyrkan upphörde och ersattes av predikningar, som i regel gällde passionshistorien eller katekesen, försvann i stort sett de gammaltestamentliga perikoperna ur kyrkofolkets medvetande. Ännu levde dock den gammaltestamentliga historien kvar i folkundervisningen. Under den sista generationen har här skett en ödesdiger förändring. De för barnen tillgängliga bibliska berättelserna ur Gamla testamentet ha alltmera decimerats. Så har kunskapen om det Gamla testamentets värld blivit allt mindre.

Den utveckling, som här skisserats i få ord, har befordrats av den hittills förhärskande bibelteologien. Som representant för denna må väljas en av den föregående generationens ledande forskare, Adolf Harnack, som i sitt arbete om Marcion, fornkyrkans store kättare, skrev år 1921: »Att på 100-talet förkasta Gamla testamentet var ett fel, som storkyrkan med rätta har avböjt. Att bibehålla Gamla testamentet på 1500-talet, var ett öde, som reformatorerna ännu icke kunde undkomma. Men att ännu på 1800-talet konservera Gamla testamentet som kanonisk urkund var resultatet av en religiös och kyrklig förlamning.»

Det märkliga synes nu emellertid vara att vi, icke en mansålder efter detta Harnacks yttrande, få bevittna en teologiens självbesinning inför Gamla testamentets betydelse såsom kanonisk skrift för den kristna kyrkan. Man har begynt upptäcka att kristendomen ej blott blir obegriplig som historisk företeelse utan den bakgrund, som Gamla testamentet bildar, men framför allt att Kristi kyrka för sin egen skull måste tillägna sig det Gamla testamentet på ett i förhållande till de närmast föregående generationerna helt nytt sätt, och lära känna dess heliga skrifter ej blott i yttre bemärkelse men dess anda.

Vilka vägar anvisar oss den nyare teologien? Svaret synes mig kunna anges sålunda: Gamla testamentet måste få sin rätta messianska tolkning. Hela det Gamla testamentet får en helt ny vikt för oss, nya förbundets folk, när Kristus verkligen blir icke upplösaren, utan fullkomnaren och när han blir den som för oss uttyder skrifterna, såsom han gjorde för lärjungarna på vägen till Emaus. Vi måste som teologer och bibelläsare upphöra att lägga en blott historisk syn på skriften och nå fram till en religiöst fullviktig. Hela den bibliska uppenbarelsen är ett levande Guds ord, som endast rätt fattas utifrån ljuset från Kristus.

Hela detta spørsmål är av utomordentlig vikt för oss, som öva tidebön. Grundstommen i tidegården är och förblir psaltaren med de tre cantica, som gavs oss i kyrkans gryningstid. Det är visserligen gott och väl att psaltaren har en säregen pondus framför alla andra bönböcker och psalmböcker. Den har det därför att den varit vår Herres Jesu Kristi egen bönbok. Den har varit de heliga apostlarnas följeslagare under lidandet och i framgången. Den har aldrig upphört att draga den kristna kyrkans heroer till sig både som forskningsföremål och som andaktsbok.

Allt detta ger oss en viss tillförsikt, när vi på nytt börja göra psaltaren till vår lärare och medhjälpare i kampen för andaktslivets förnyelse i kyrka och hem.

Men den slutligt avgörande frågan blir icke vad som kunnat förmå våra fäder att ta med psaltaren, då de gingo in i bönekammaren eller då de samlades till samfällid bön i Herrens hus. I vad mån kan psaltaren göra också våra hjärtan brinnande och i vad mån kan dessa ord fyllas av våra hjärtans tankar?

Från begynnelseåren med den svenska tidegården minnes jag att det t. o. m. från deras sida, som förstod nödvändigheten av bönelivets förnyelse, förmärktes en viss reservation eller olust inför regelbundet bruk av psaltaren vid andaktslivet. Bakom denna reservation låg synbarligen irritation över uttrycken för nationellt hat och hämndlystnad, vilka exegetiken icke försummade framhäva.

Jag erinrar mig en ung, mycket god teolog, som ännu för ett tiotal år sedan tvekade inför bruket av Marias lovsång, ty också där hade detta hat funnit sin uttryck, menade han. Jag frågade honom förvånad vad han avsåg. Han svarade: Härskare har han störtat från deras troner och ringa män har han upphöjt. Hungriga har han mättat med sitt goda och rika har han skickat bort med tomma händer.

Det är uppenbart att så länge sådana synpunkter bestämma tolkningen av psalmerna brukar man dem motvilligt i sin andakt. Men här kommer oss synbarligen en ny teologi till hjälp. Den befriar oss från den historiska synens bojar och ger oss en ny fri-modighet och framför allt en ny glädje vid bruket av psaltaren genom den messianska tolkningens återupplivande.

Med all rätt stöder sig denna tolkning av Gamla testamentet på Kristus själv, liksom på evangelisterna och apostlarna.

Huru ofta har ej Jesus om sig själv anfört gammaltestamentliga utsagor såsom uppfyllda. Huru ofta har ej evangelisterna efter en tilldragelse i Herrans liv funnit gamla, för dem kära och kanske nötta skriftord ur lagen och profeterna hava fått en ny innebörd och direkt blivit uppfyllda i Kristus. På samma sätt överflödar Pauli och de övriga apostlarnas skrifter av messianska tolkningar av Gamla testamentet.

Med samma sinne få vi närma oss Gamla testamentet och dess bönbok. Det är Kristus, som talar där, ännu på ett dunkelt sätt,

täckelset är ännu icke borttaget, och det är till Kristus som Gamla testamentets skrifter peka hän. Det är i varje fall till honom som vi tala, när vi bruka bönerna från det gamla förbundets bok.

Herren är min herde — det är Kristus och ingen annan, eftersom han ju själv gått in i herdetjänsten och tagit herdenamnet på sig, då han sagt: Jag är den gode herde. Det är om honom vi tala i söndagens vesperpsalm (nr 23). Det är han som för oss till de goda betena och till de friska vattnen. När han dukar sitt bord, så är det det nya förbundets måltid, vi se dukad, nattvarden, och fienderna, i vars åsyn han dukar detta bord för den beträngda själen, äro djävulen, världen och vårt eget kött. När vi inför honom bekänna vår tro att åter få bo i Herrens hus evinnerligen, så är det icke Jerusalems tempel, som den fromme i Israel längtade till, utan kyrkan i Sverige och det eviga templet i himmelen, där de mångtusent sjunga till Lammets ära, som vi tänka på.

Så gå vi in i psaltaren med en ny syn och upptäcka där, huru Kristus själv möter oss och talar till oss och lägger nya ord på vår tunga till hans ära. Därför foga vi till de gammaltestamentliga psalmerna med gott samvete vårt: Ära vare Fadern och Sonen och den Helige Ande. Detta är icke en religionshistorisk smaklöshet, det är i stället uttrycket för att vi såsom Guds rätta barn gått in och tagit i arv fadershemmets rikedomar.

Men är nu icke detta försök till messiansk tolkning av Gamla testamentet ett försök att hålla nytt vin i gamla läglar, med den risk, som dylika experiment alltid utsätter läglarna för? Härtill torde endast vara att svara: Kristus har icke kommit för att upphäva lagen och profeterna, utan för att fullkomna.

Arthur Adell.

Laurentius Petri Sällskapets årsmöte 1945.

Laurentius Petri Sällskapets årsmöte hölls i Söderköpings kyrkas sakristia den 28 juli 1945 under ordförandeskap av kyrkoherde Arthur Adell, Söderköping. Årsmötet inleddes med Veni

Sancte Spiritus och några hälsningsord av ordföranden, som i anslutning till tidegårdens textmaterial erinrade om Gamla Testamentets ställning i forskning, förkunnelse och kyrkoliv.

Sedan sekr. föredragit årsberättelse och revisionsberättelse, företogs val av styrelse. Årsmötet omvalde till styrelse kyrkoherdarna A. Adell och K. Peters, domkyrkosyssloman P. Edwall, domkyrkoorganist G. Arnér och kantor K. G. Gustafsson samt till suppleanter kyrkoadjunkterna E. Palmer och L. Lindhagen samt kantor Inga Johnsson. Till revisorer omvaldes kyrkoherde S. Ljung och kantor R. Andersson samt till suppleanter komminister O. Agrell och kyrkoadjunkt S. Björck.

At styrelsen uppdrogs att ordna Sällskapets kursverksamhet under det nya arbetsåret. Årsmötet framhöll önskvärdheten av att ett vintermöte och ett studiekonvent ägde rum under år 1946. Nästa årsmöte skulle hållas den 3 augusti 1946 i Söderköping.

Till Sanct Henrikskretsen anlogs ett belopp om 1,400 fmk. Direktör G. Petersson, Helsingfors, uttalade kretsens tack för denna gåva.

En framställning från Svenska akademiska hjälpkommittén om stöd i form av litteraturgåvor bifölls.

Docenten, teol. dr. B. Strömberg, Lund, höll ett föredrag om Missale lundense 1514, av vilket en facsimileupplaga i höst utkommer i Sällskapets urkundserie.

Årsmötet avslutades med Completorium i kyrkans kor. Efter årsmötet konstituerade sig Sällskapets styrelse sålunda: ordf. kyrkoh. Adell, v. ordf. och skattmästare kyrkoh. Peters, sekr. domkyrkosyssloman Edwall.

Sekr.

Laurentius Petri Sällskapets studiekonvent.

För den som varit med i praktiskt arbete för den svenska Tidegården alltsedan det första lilla anspråkslösa häftet 1924 kom ut, te sig dessa gångna 21 år såsom ett enda stort under, vad beträffar utvecklingen av det liturgiska livet i den svenska kyrkan. Inte ens de djärvaste drömmar hade kunnat hoppas att Tidegårdsrörelsen skulle gå så framåt. Till och med Den svenska kyrkohandboken av år 1942 talar ju om matutin, vesper och completorium, ehuru dessa gudstjänstordningar icke där upptagas. Och vad musiken beträffar, ha ju de principer för den gregorianska sångens utförande, som Evangelisk Tidegård 1924 väl var den första i nyare

tid att framföra, numera officiellt antagits genom Den svenska mässboken I och II.

Nåväl, det har emellertid icke blivit den sjungna, utan den lästa tidegården som vunnit ingång i de svenska kyrkoförsamlingarna litet varstans. Att odla gregoriansk sång utöver Mässans ordinarium och vanligaste Introitus, har förblivit ett fåtal kyrkomusikaliskt inriktades sak. Ett centrum i detta är just L. P. S. studiekonvent som årligen brukas hållas i Söderköping. I år voro den 25—30 juli ett trettiotal män och kvinnor samlade för att under några snabbt flygande dagar uppbyggas av denna kyrkans egen sångart, varjämte man även odlade flerstämmig körsång. Liksom i föl hade den eminente körledaren Mogens Wöldike från Köpenhamn åtagit sig ledningen av studiekonventet. Att få uppleva vad denne man kunde åstadkomma av en så tillfälligt sammansatt kör verkar nästan som trolleri. Det torde inte vara någon överdrift att påstå, att få om ens någon av våra stående kyrkokörer kunnat mäta sig med studiekonventet i körkultur. Här sjöngs gammalt klassiskt och modernt a capella, från O. di Lasso till Th. Laub. Den konsert som på söndagafton hölls i Söderköpings kyrka torde höra till dem som längre än de flesta dylika upplevelser stanna i minnet!

Eljes låg givetvis tyngdpunkten i studiekonventets gemenskap på gudstjänstlivets område. Varje dag bads Laudes el. Matutin samt vesper och completorium, omväxlande läst och sjunget. Man märkte hur tidegårdssången mer och mer börjar att »mogna». Även ganska svåra melodier kunna nu utföras på ett sätt som innebär vida mera än rätt notläsning. Den heliga Mässan firades två gånger, på fredagen med Påskmusik, på söndagen vid Högmässotid med Trefaldighetstidens musik, varvid alla de »gamla» melodierna i mässbokens fjärde serie kommo till användning.

En myckenhet orgelmusik kom naturligtvis också till utförande, varvid musikdirektörerna Rut Ericsson, Danderyd, Inga Johnsson, Väröbacka, och Gotthard Arnér, Växjö, sutto vid orgeln. I synnerhet den sistnämnde fick vara flitigt i elden, ett verkligt kraftprov, varvid »Gotthard orgellekare» framstod som en av vår Kyrkas allra främsta mästare på sitt instrument. Men så var det också något att spela på. Sven Nordströms söderköpingsorgel från år 1845 är ännu lika frisk i klangen som den dag den vid sin fullbordan av kontrollanten fick högsta beröm. Dess 100-års jubileum firades på lördagen, varvid doktor Einar Erics, framstående kännare

av i synnerhet Linköpings stiftsorglar, höll ett intressant föredrag om dess upphovsman och hans verksamhet.

I samband med studiekonventet hölls Laurentius Petri Sällskapets årsmöte, varom en annan artikel i detta nummer talar.

L. Lindhagen.

Ordningen vid söndagens högtider.

Kl. 2 Minneshögtid. Orgel; J. S. Bach:

Preludium och fuga C-dur. Föredrag av doktor Einar Erici, Stockholm om Söderköpings kyrkas 100-åriga orgel. Orgel: *V. Söderholm*: Koralfartita över »I himmelen». Toccata över »Av himlens höjd». Vid orgeln: domkyrkoorganist G. Arnér, Växjö.

Kl. 6 Vesper. Orgel: Mich. Praetorius:

Min själ skall lova Herren, Orgelkor. Kör: *Cl. Goudimel*: Krist-

ne medan vi här vandra. *T. da Vittoria*: Domine non sum dignus. *T. Laub*: Herren er mit Lys og min Frelse. Orgel: *S. Scheidt*: Warum betrübst du dich mein Herz. *S. Scheidt*: Guds rena Lamm. Kantat för två tenorer och orgel. *Th. Selle*: O Helge Ande. Kantat för vokalkvartett stråkar och orgel. *J. S. Bach*: Duett, F-dur. Orgel: *D. Baxtehude*: Fuga C-dur. Vesper för söndagen. Vid orgeln: Domkyrkoorganist G. Arnér. Dirigent: Magister Mogens Wöldike, Köpenhamn.

Årsberättelse för LPS arbetsåret 1944—45.

Vid Laurentius Petri Sällskapets årsmöte den 30 juli 1944 i Söderköping utsågs till Sällskapets styrelse följande personer: kyrkoherdarna Arthur Adell, Söderköping, och Knut Peters Söndrum, stiftsadjunkten Pehr Edwall, Växjö, domkyrkoorganisten Gotthard Arnér, Växjö, och kantorn K. G. Gustafsson, Gökhem. Till suppleanter valdes kyrkoadjunkterna Evert Palmer, Stockholm, och Lars Lindha-

gen, Danderyd, och kantorn fröken Inga Johnsson, Väröbacka. Styrelsen har under arbetsåret varit sålunda konstituerad: ordförande kyrkoherde Adell, vice ordförande och skattmästare kyrkoherde Peters och sekreterare stiftsadjunkt Edwall. Styrelsen har under året sammanträtt in pleno den 31 juli 1944 samt vid behov per capsulam.

Sällskapets verksamhet under ar-

betsåret har utformats i enlighet med de riktlinjer, som vid årsmötet uppdrogos. En instruktionskurs har varit anordnad i Uppsala och en fortbildningskurs i Söderköping, Den planeerade kursen i Veinge måste inställas på grund av att en liknande kurs vid ungefär samma tid var anordnad i Varberg genom KSV, och vintermötet i Stockholm måste inhäberas på grund av mötesledarens sjukdom. Det vid förra årsmötet beslutade samarbetet med KSV:s centralstyrelse har inletts, och KSV har till sin representant för de fortsatta överläggningarna utsett kantorn K. G. Gustafsson, Gökhem. Styrelsen har likaledes med redaktionen för Vår Kyrka diskuterat ett ev. samarbete, vilket förslaget rönt ett positivt mottagande.

Sällskapet har f. n. 120 medlemmar.

I urkundserien föreligger nu facsimileupplagan av Missale Lundense 1514, med inledning av docenten, teol. dr. Bengt Strömberg. Den kommer att utgivas till Lunds domkyrkojubileum. Första häftet (en femtedel av verket) kommer att såsom årspublikation för arbetsåret 1944—45 att efter jubiléet tillställas Sällskapets medlemmar. Den medlem, som önskar erhålla hela verket på en gång, torde anmäla detta till skattmästaren före den 1 oktober och samtidigt erlægga kr. 40:— utöver avgiften för året 1944/45 (= fem årsavgifter). — I skriftserien väntas närmast tvenne arbeten av Arthur Adell och Anders Blomquist utkomma.

Söderköping den 28/7 1945.

Styrelsen.

Revisionsberättelse.

Undertecknade, av LPS:s årsmöte 1944 utsedda revisorer, hava granskat sällskapets räkenskaper för tiden

1 juli 1944 till 30 juni 1945 och få härmed avgiva följande revisionsberättelse:

Inkomster:

Behållning från 1943/44	kr. 1.501:18
Medlemsavgifter	kr. 1.135:—
Försäljning av publikationer	kr. 122:50
Söderköpingskursen 1944	kr. 318:—
Debiterade postporton	kr. 25:20

Summa kronor 3.101:88

Utgifter:

Söderköpingskursen 1944	kr. 475:85
Skrivmateriel och expedition	kr. 87:29
Författarehonorar	kr. 150:—
Liber cantus wexionensis	kr. 737:50
Återbetald medlemsavgift	kr. 10:—
Behållning till 1945/46	kr. 1.641:24

Summa kronor 3.101:88

Räkenskaperna ha befunnits förda te tacksamt bevilja sin skattemästare, med noggrann omsorg samt försedda kyrkoherde teol. lic. Knut Peters, full med nödiga verifikationer. Underteck- ansvarsfrihet för hans förvaltning un- nade föreslå därför, att sällskapet måt- der den tid revisionen omfattar.

Veinge och Harplinge den 19 juli 1945.

Sven Ljung.

Reinhold Andersson.

ANDRA UTÖKADE UPPLAGAN

ALBERT RUNBÄCK

LAUDA SION

Ett hymnarium för kyrkoårets samtliga sön- och helgdagar.

Ur förordet till andra upplagan:

Det i andra upplagan av *Lauda Sion* nytillkomna materialet, vilket även utgivits i ett särtryck, avser bl. a. att erbjuda flera alternativ till hymner på de söndagar, där den nya evangeliebokens ingångs- och gradualpsalmserier lagt beslag på förut befintliga hymntexter. Dessa psalmserier ha även givit anledning till omflyttning av pingsthymnerna.

Då hymnariet, som erhållit sitt namn efter den däri införda sekvensen *Lauda Sion Salvatorem* (Lova, Sion, din Frälsare), även upptagit pingstens sekvens *Veni Sancta Spiritus*, har det synts önskvärdt, att julens och påskens sekvenser också skulle införas i restaurerat skick; detta har skett i andra upplagan. Som något slags ersättning för de på grund av textsynpunkter uteslutna "versarna", vilka i John Moréns bearbetningar utförts flerstämmigt, lämnas här förslag till flerstämmiga körkoraler, som kunna inramas i dessa båda sekvenser.

Pris kr. 8:—

Till tjänst för dem, som inköpt första upplagan av *Lauda Sion* har utgivits

Supplement till

LAUDA SION

upptagande det nytillkomna materialet.

Pris kr. 2:25.

NORDISKA MUSIKFÖRLAGET, STOCKHOLM, REGERINGSGATAN 35

E. A. Setterquist & Son Eftr.

ÖREBRO

Sveriges äldsta fabrik
för kyrkoorglar

Tel. fab. 10134. Bost. 18607

OLOF HAMMARBERG

ORGELBYGGARE

NYA VARVET

Tel. Göteborg 29 12 60

Tillverkar kyrkoorglar.

Utför alla i yrket förekommande arbeten.

Innehar mästarbrev.

H. LINDEGREN

Medlem av SVENSKA ORGELBYGGARES FÖRENING.

*Tillverkar piporglar,
som utmärka sig för största hållbarhet
samt god »orgelmässig» ton.
Mångårig erfarenhet.*

ORGELBYGGARE
GÖTEBORG

Postadress:

KOMMENDÖRSGATAN 12

Telefoner:

BOSTADEN 14 26 38

FABRIKEN 14 93 38

A. MAGNUSSONS ORGELBYGGERI

GÖTEBORG

Telefoner:
15 12 79, 16 59 29

SVENSKT

KVALITETSARBETE

PIPORGLAR

enligt klassiska principer och tillförlitliga konstruktioner med karaktäristisk och ekonomisk disposition och konstnärlig intonation.

Ombyggnader och restaureringar av äldre verk samt anläggningar för elektrisk bältdrift utföres.

Dispositioner och kostnadsförslag på begäran.

PREDIKANS HISTORIA

Olaus Petriföreläsningar hållna vid Uppsala universitet

Av *YNGVE BRILIOTH*

11: 50, inb. 15: —

LÅTOM OSS BEDJA

Betraktelser över kollektbönerna i den Svenska

Evangelieboken

Av *SIGFRID ESTBORN*

4: 75

HERDAR FÖR GUDS HJORD

Minnesteckningar vid prästmötet i Göteborg 1945

Av *SÖLVE LINDBLÖM*

3: 50

ETT SEKEL I MISSIONENS TJÄNST

Lunds Missionssällskap 1845—1945

Av *GUSTAF LINDEBERG*

5: 50

DEN NYA PSALMBOKEN

Kritik och krav

Av *BROR OLSSON* och *ALGOT WERIN*

2: —

G L E E R U P S

Lund 1945, Skånska Centraltryckeriet

UNIV.-BIBL.

2 XI 45

LUND

L. 16.